

Iz domače in tuje prakse

merah naj določi stopnjo zahtevanega gozdnega reda. Vendar brez minimalnih zahtev, prilagojenih različnim razmeram, npr. drevesnim vrstam, najbrž ne gre. Minimalne zahteve naj bi zagotavljale, da neprimerno ravnanje posameznikov ne bi ogrozilo sosedovih ali vseh slovenskih gozdov.

Viri

- Lipoglavšek, M., 1992. Težavnost dela sekačev.- Ljubljana, BF, IGLG, Strokovna in znanstvena dela, 108.
Lipoglavšek, M., 1994. Obremenitev sekačev z ropotom.- Ljubljana, Zbornik gozdarstva in lesarstva, 43, s. 167-207.

- Lipoglavšek, M., 1994. Obremenitev sekačev s tresenjem.- Ljubljana, Zbornik gozdarstva in lesarstva, 43, s. 149-166.
Lipoglavšek, M., 1998. Obremenitev sekačev pri delu z motorno žago.- Zbornik referatov, 19. gozdarski študijski dnevi, Gorski gozd, s. 181-190.
Lipoglavšek, M., 2000. Obremenitev sekačev z oglikovim monoksidom.- Ljubljana, GV, 58, s. 127-138.
Rebula, E., 1999. Omejevanje obremenitev sekača pri delu z motorno žago.- Ljubljana, Varnost in zdravje pri gozdnem delu, Zbornik posvetovanja, Zveza gozdarskih društev, s. 108-117.
Rovan, S., 2000. Učinkovitost in težavnost dela pri sečnji.- Diplomsko delo, BF, Ljubljana.

Posek in struktura poseka v letih od 1995 do 1999 ter povezava z izvajanjem gozdnega reda¹

Jošt JAKŠA*

Ureditev sečišča, še ožje gozdni red, je le droben sklop opravil, ki jih človek izvaja pri izkoriščanju gozdov. Gozdni red je kljub svojemu relativno majhnemu deležu v obsegu vseh del že kar nekaj časa predmet razprav in pomislekov. Vzrok je v navideznem neskladju med stroški, ki nastajajo pri izvajanju gozdnega reda, in "neotipljivostmi" ter časovno odmaknjenostjo koristi, ki jih imata gozd in človek od tega. Velika večina nestrinjanja in različnih pogledov je strnjena zgolj pri dveh opravilih, to je pri zlaganju vej in vrhačev iglavcev v kupe ter pri beljenju panjev smreke, bora in bresta. Zato ni vprašanje, ali naj gozdni red izvajamo ali ne, temveč v kolikšni meri naj ga izvajamo oz. kaj smo kot skupnost pripravljeni narediti in priznati kot potreben strošek za gojenje in varstvo gozdov.

Zakonske podlage za izvajanje ureditve sečišča

Tako kot večino človeških dejavnosti in medsebojnih obveznosti tudi gozdni red določajo zakonski in podzakonski akti. To je skupek pravil, ki jih družba določi v danem trenutku. Gozdni red ima svojo zakonsko podlago v Zakonu o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93), ki v 7. točki 17. člena določa, da minister, pristojen za gozdarstvo, izda podrobnejše predpise za izvajanje sečnje, ravnanje s sečnimi ostanki, spravilo, prevoz in zlaganje gozdnih lesnih sortimentov. Takšen predpis

je pristojni minister tudi izdal v obliki Pravilnika o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov (Ur. l. RS, št. 55/94). Ureditev sečišča po tem pravilniku zajema sklop opravil, določenih v 10. členu, in sicer posek pri redni sečnji poškodovanih dreves, spravilo gozdnih lesnih sortimentov iz gozda, zlaganje vej in vrhačev iglavcev v kupe, beljenje panjev smreke, bora in bresta, zlaganje ostankov sečnje pri sečnjah v panjevcih, pri pomladitvenih sečnjah in končnem poseku. Nadalje je potrebno odpraviti poškodbe, ki so posledica sečnje in spravila na gozdnih tleh, gozdnih prometnicah, odstraniti sečne ostanke iz strug hudournikov in potokov ter odstraniti iz gozda vse nelesne odpadke, ki so nastali pri opravljanju del.

Pravilnik je zelo jasan, ko določa, da mora biti sečišče urejeno takoj po poseku in spravilu, najpozneje v dveh mesecih po začetku sečnje. Izjeme so dovoljene le v primeru, če z drugimi predpisi ali odločbo Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS) ni določen krajši rok.

Drugi podzakonski akt, ki posledično določa gozdni red, je Odredba o določitvi normativov za dela v gozdu (Ur. l. RS, št. 11/99). Ta odredba je bila izdana na podlagi Uredbe o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 34/96). V Odredbi o določitvi normativov za dela v gozdu je v normativnem delu pod točko 1.7 omenjen gozdni red. Gozdni red se deli na minimalni in popolni gozdni red. Popolni gozdni red je po tej odredbi treba izvajati le na površinah, kjer je to predvideno s podrobnim gozdnogojitvenim načrtom.

* J. J., univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLO

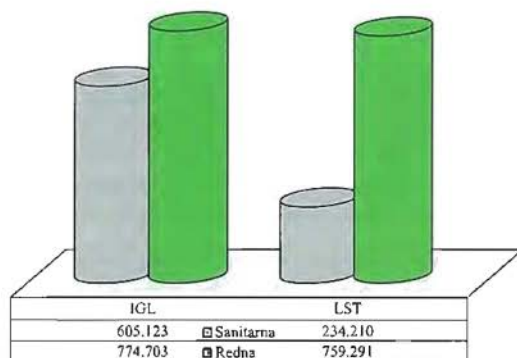
¹ Prispevek je bil predstavljen na strokovni delavnici Gozdni red, 26. 11. 2000 na Hrušici

Ta dva podzakonska akta zavezuje ZGS, da pri svojem delu upošteva določila teh aktov. Čeprav je pravilnik izdan na podlagi Zakona o gozdovih z namenom določiti jasne okvire za predpisovanje gospodarjenja in varovanja gozdov, odredba pa služi za potrebe obračunavanja koncesij, se akta izločujeta. To se odraža tudi pri delu ZGS, ki je mnogokrat v dilemi, katero določilo se naj upošteva pri izdaji odločbe.

Prihaja tudi do nasprotujočih si interesov. ZGS mora spoštovati predpise, predvsem pa usmerjati in spremljati razvoj gozdov. Kot pri vsakem delu se lahko pojavi pretiravanje s strani tistega, ki delo predpisuje, in s strani tistega, ki mora delo izvesti in ga zaradi ekonomskih razlogov zavrača.

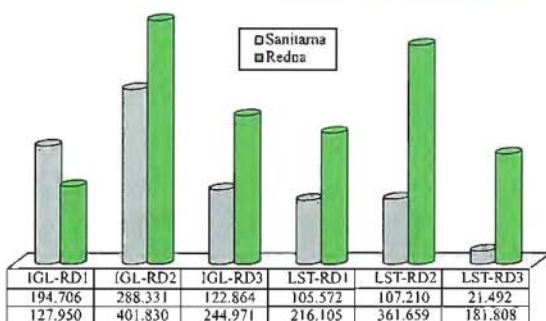
Iskanje možnih rešitev

Večina del izvajanja gozdnega reda je za vse udeležence v procesu gospodarjenja z gozdovi sprejemljiva.

Grafikon 1: Povprečen posek drevja v RS v obdobju 1995-1999, ločen na listavce in iglavce ter na redno in sanitarno sečnjo (v m³)

Velika večina nestrinjanja in različnih pogledov je strnjena zgolj pri dveh opravilih, to je pri zlaganju vej in vrhačev iglavcev v kupe ter beljenju panjev smreke, bora in bresta. Po izračunih prof. Winklerja in mag. Krajčiča so zgolj nepotrebni stroški del gozdnega reda v gozdovih v upravljanju SKZG v višini okrog 200 milijonov SIT na leto. To pa je kar tretjina vsote, ki je v proračunu Republike Slovenije letno namenjena vlaganjem v gozdove. Omenjena vsota zavezuje vse, ki sodelujejo v procesu gospodarjenja z gozdovi, da dodobra preučijo problem. Seveda rešitev ni ena, temveč jih je več in te so prilagojene prostoru, času ter minimalnim zahtevam po trajnosti vseh funkcij naših gozdov. Za dobro proučitev problema in iskanje možnih rešitev je potrebno najprej dobro poznati sedanje stanje, naravne danosti in trende v prihodnosti. Eden od pomembnih vhodov pri izračunavanju stroškov in določevanju potrebnega dela je tudi posek drevja v preteklosti.

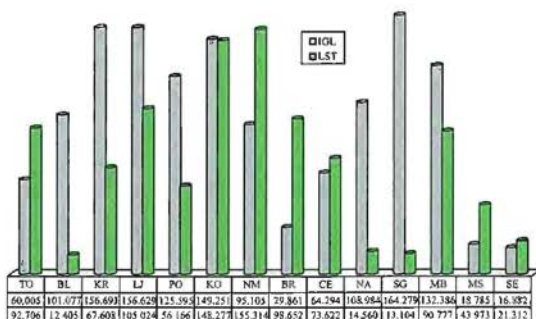
Grafikon 2: Povprečen posek drevja v obdobju 1995-1999, ločen po razširjenih debelinskih razredih na iglavce in listavce ter na sanitarno in redno sečnjo (v m³)

Posek drevja v Republiki Sloveniji v obdobju 1995-1999

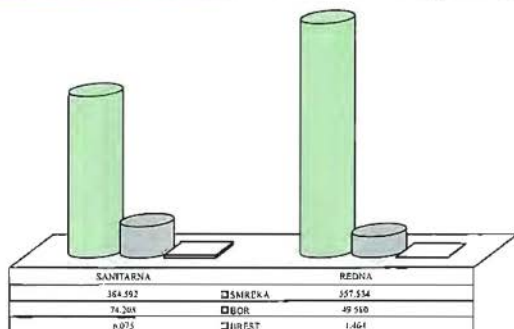
ZGS vse od svojega nastanka vodi natančne evidence o poseku drevja. Evidenca se vodi po drevesnih vrstah, debelinskem premeru, vzroku sečnje in seveda po prostorski razporeditvi. Potreben obseg gozdnega reda, stroški izvedbe, poraba časa in posledično nevarnosti za neizvajanje del so tesno povezani s posekom drevja glede na vrsto drevja, vzrok sečnje in debelinsko strukturo sečnje. V nadaljevanju je prikaz sečnje za obdobje preteklih petih let.

V obdobju od leta 1995 do leta 1999 je bilo v Republiki Slovenije posekano 11.866.600 m³ dreves, od tega 6.899.100 m³ iglavcev in 4.967.500 m³ listavcev. Povprečno se je letno posekalo 2.373.300 m³ dreves, 1.379.800 m³ iglavcev in 993.500 m³ listavcev (graf 1).

Tudi delež sanitarnih sečenj vpliva na obseg potrebnega gozdnega reda in s tem povezane stroške. Visok delež sanitarnih sečenj v preteklih petih letih je posledica dveh zimskih ujm, ki sta v zimah 1995/96 in 1996/97 pustošili po slovenskih gozdovih. Posledica teh ujm in ugodnih klimatskih pogojev pa je tudi gradacija podlubnikov, ki je bila leta 1998.

Grafikon 3: Povprečen posek iglavcev in listavcev v obdobju 1995-1999, ločen po gozdnogospodarskih območjih (v m³)

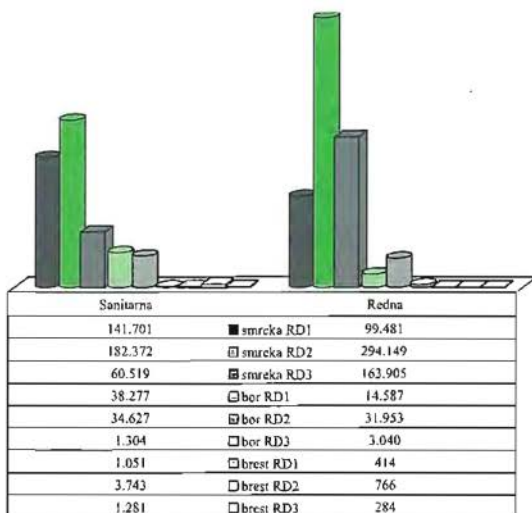

Grafikon 4: Povprečen letni posek smreke, bora in bresta v obdobju 1995-1999, ločen na redno in sanitarno sečnjo (v m³)

Stroški poseka so zelo odvisni od debelinske strukture posekanega drevja. Posek v obdobju 1995-1999, prikazan po razširjenih debelinskih razredih ter razdeljen na redni in sanitarni posek je, prikazan na grafu 2.

Tudi pri proučevanju teh podatkov ne moremo mimo prej omenjenih naravnih ujm, ki so prizadele predvsem mlajše razvojne faze iglavcev. Kar zajeten delež celotnega poseka se je opravil v prvem razširjenem debelinskem razredu. Pri iglavcih predstavlja približno 60 % poseka v prvem razširjenem debelinskem razredu sanitarna sečnja.

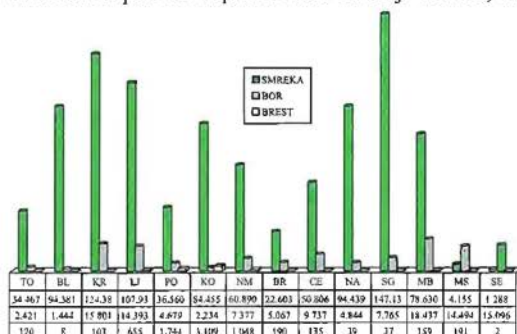
Seveda so po gozdnogospodarskih območjih velike razlike, ki izhajajo predvsem iz naravnih danosti, zgodovinskih dejstev in prizadetosti z naravnimi ujmami. Na grafikonu 3 je prikazan povprečen posek po gozdnogospodarskih območjih v obdobju 1995-1999.

Grafikon 5: Povprečen letni posek smreke, bora in bresta po razširjenih debelinskih razredih v obdobju 1995-1999, ločen na redno in sanitarno sečnjo (v m³)

Posek iglavcev je v deležu poseka visok predvsem v gozdnogospodarskih območjih na alpskem področju, v gozdno gospodarskih območjih Bled, Kranj, Nazarje in Slovenj Gradec. Gozdna gospodarstva z visokim deležem listavcev v strukturi poseka pa so na območjih gričevnatega pasu, to so gozdnogospodarska območja Novo mesto, Brežice in Murska Sobota. Izstopa tolminsko gozdnogospodarsko območje, ki sicer pokriva velik del alpskega prostora, a bližina submediterana posledično spreminja tudi drevesno sestavo.

Vmimo se na najbolj sporno delo gozdnega reda, to je beljenje panjev. Le-to se zahteva za smreko, bor in brest. Iz evidence poseka za proučevano obdobje vidimo, da

Grafikon 6: Povprečen letni posek smreke, bora in bresta v obdobju 1995-1999, ločen na redno in sanitarno sečnjo (v m³)

je bil povprečni letni posek smreke 942.100 m³, bora 123.800 m³ in bresta 7.540 m³. Prikaz poseka po omenjenih drevesnih vrstah, deljen na redno in sanitarno sečnjo, je prikazan na grafikonu 4.

Kot je pričakovati, je posek smreke daleč največji, prevladuje redni posek. Pri poseku smreke predstavlja sanitarni posek približno 40 %, pri boru približno 60 % in pri brestu kar 80 % vsega poseka.

Na grafikonu 5 je povprečen letni posek smreke, bora in bresta prikazan še po razširjenih debelinskih razredih.

Tako kot pri skupnem poseku so tudi pri poseku smreke, bora in bresta velike razlike med gozdnogospodarskimi območji. Na grafikonu 6 so prikazane te razlike.

Zaključek

Gozdni red ni le lupljenje panjev in zlaganje vej. Je del ureditve sečišča in še širše le del ukrepov za gospodarjenje z gozdovi. Kljub svojemu relativno majhnemu deležu ima lahko velike posledice na stabilnost gozdov in tudi na ekonomiko gospodarjenja z gozdovi. Če želimo v prihodnosti postaviti gozdni red na temelj, ki bo podprt s trdnimi argumenti, potem ne bo več

vprašanj in dvomov, ali naj se gozdni red izvaja ali ne. Za izdelavo takšnih podlag pa potrebujemo tesnejše sodelovanje med MKGP, raziskovalnimi institucijami, ZGS, lastniki gozdov in izvajalci del v gozdovih. Rezultat tega sodelovanja se mora odraziti v ureditvi in posodobitvi pravnih aktov, ki urejajo področje urejanja sečišč in posledično tudi gozdnega reda. Toda tisto, kar bo rezultat dognanj in dogovora, bo potrebno upoštevati in izvajati v celoti.

Odnos do gozdnega reda oziroma do urejenosti sečišč v smislu varovanja trajnosti gozdnih ekosistemov je tudi odnos nas in celotne skupnosti do gozda kot celote.

Viri

Evidenca poseka, ki jo vodi Zavod za gozdove Slovenije, za leta 1995, 1996, 1997, 1998 in 1999.

Pogled Zavoda za gozdove Slovenije in prihodnost izvajanja gozdnega reda¹

Jurij BEGUŠ*

Uvod ali kaj nalaga veljavna zakonodaja?

Razumljivo je, da je pogled institucije, kakršna je Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), na problematiko gozdnega reda, njegove vsebine in na dejansko izvajanje v gozdu tesno povezan s tem, kaj je o gozdnem redu predpisano v zakonih in podzakonskih aktih. V prvi vrsti je tu Zakon o gozdovih, ne smemo pa pozabiti na podzakonske akte, ki iz njega izhajajo.

Zakon o gozdovih omenja gozdni red le posredno, in sicer v 7. alineji 17. člena, ki pravi: "Podrobnejše predpise za izvajanje sečnje, ravnanje s sečnimi ostanki, spravilo in zlaganje gozdnih lesnih sortimentov izda minister, pristojen za gozdarstvo." Kmalu je temu zakonskemu predpisu sledil Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov, kjer so predpisana navodila, kaj je potrebno postoriti po končanih delih v gozdu. Izvajanje spremlja ZGS, saj je v 11. členu napisano, da mora ZGS za vsako sečišče ugotoviti, ali so izpolnjene določbe 10. člena pravilnika.

Kako poteka izvajanje te določbe, bo predstavljeno nekoliko kasneje, na tem mestu pa bi radi omenili še en podzakonski akt, ki omenja gozdni red. Gre za Odredbo o določitvi normativov za dela v gozdovih (UL RS, 11/99), ki operira s pojmom minimalni in popolni gozdni red, kar je nekoliko drugače kot v pravilniku.

Izvajanje nalog na ZGS

Izvajanje določil podzakonskih aktov s strani ZGS je bilo že večkrat stvar različnih, bolj ali manj osnova-

nih polemik, torej ali se to na terenu delo sploh opravlja. Takoj na začetku je potrebno poudariti, da je način evidentiranja tega opravila izključno odločitev ZGS in ni nikjer zakonsko predpisan. Tu zakonodajalec prepušča ZGS svobodno odločitev. Predstavili bomo dva bolj pogosta načina evidentiranja te naloge. Prvi je tako imenovana kolavdacija sečišč, kjer vsebina natančno sledi predpisom pravilnika (10. člen). To je več, kot smo glede evidentiranja zahtevali enotno za cel ZGS, in je prepuščeno posamezni KE oziroma OE, ali se bo odločila za tako pot.

Najbolj razširjen način zagotavljanja zahtev zakonodaje je kontrola sečišč (izvedbe odločbe), ki smo jo vpeljali pred tremi leti, tudi kot odgovor na mnoge kritike, da na tem področju ne naredimo dosti. Osnovno vodilo načina spremljave je bilo, da se izogibamo veliki količini papirjev. Prevladalo je mnenje, naj izdelamo manjši obrazec, vezan v priročnem bloku, kjer bi bili napisani osnovni kazalci, ki kažejo na urejenost sečišča. Poleg identifikacije, kot jo poznamo iz opisa sestojev, je potrebno v obrazec vnesti še številko odločbe (zadnji del), ki jo lahko popisovalec vnese tudi kasneje v kabinetu. Sledi ugotavljanje, ali je bilo izbrano drevje tudi v resnici posekano. Temu sledi še ocena stanja v pogledu gozdnega reda. Na koncu so opombe, kamor vpišemo, kaj bi bilo še potrebno narediti. Datum in podpis popisovalca pomenita potrditev, da je bilo stanje tudi v resnici videno, kar je istočasno tudi informacija o količini opravljenega dela. Izpolnjen obrazec se uporablja tako za kontrolo izvajanja odločb kot tudi za kontrolo dela na terenu.

Seveda ne smemo pozabiti na kontrole, ki niso evidentirane na papirju, pa se vseeno opravljajo. Da bi stanje na tem področju izboljšali, smo izdali zloženko

* J. B., univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLO

¹ Prispevek je bil predstavljen na strokovni delavnici Gozdni red, 26. 11. 2000 na Hrušici